

E-BOKEN, NUTIDEN OCH FRAMTIDEN

E-boken är framtiden, tror en del, men än så länge är vi kvar i nutiden och har inte hittat riktigt rätt i hur vi ska hantera dessa filer när de ska till medborgarna via folkbiblioteken. Det skriver Johanna Nord, som ägnat sin magisteruppsats åt e-bokssituationen på svenska folkbibliotek.

För en läsare som vant sig vid e-boken skiljer den sig inte från pappersboken egentligen. Innehållet är det samma, bara mediet är nytt. För biblioteken har dock e-boken, med den ordning som gäller nu, en särställning gentemot pappersboken. När det gäller fysiska medier har biblioteken ett bestånd som man byggt upp under en lång tid och som ska spegla det samhälle i vilket man verkar och den profil man vill ha. För e-böckerna gäller att man får ta (allt) det som bjuds. Utbudet kan man inte styra över och man kan heller inte veta om det ser likadant ut nästa gång man tittar. Det är inte de inköpsansvariga bibliotekarierna som väljer ut folkbibliotekens e-böcker.

Folkbibliotekens utbud av e-böcker bestäms av förlagen och författarna. Alla e-böcker ges inte tillstånd att lånas ut via biblioteken, en del kan endast köpas av en privatperson direkt. Förlagen ser bibliotekens stora andel (90%) av Elibs försäljning som hinder för att e-boksmarknaden ska ta fart. Det är därför något motvilligt man släpper e-böcker till utlån. Det senaste året har man också infört en karens på 3 månader för de allra nyaste e-böckerna. Förlagen hoppas att folk ska vara så sugna på dem att de köper dem istället för att vänta på att de ska dyka upp på biblioteken. En författare eller ett förlag kan också av olika skäl välja att dra in sina e-böcker från biblioteken så att de inte går att

Många människor möter e-böcker för första gången på biblioteken. På en del bibliotek finns dessutom möjligheten att låna en läsplatta så att man får prova på att ladda ner och läsa e-böcker själv.

låna längre. Detta vore en omöjlighet när det gäller pappersböcker biblioteket redan har införskaffat.

Vilken plats kan e-böckerna ta på biblioteken med den här situationen? Ett beståndsarbete kan det inte riktigt bli frågan om. Trots att innehållet i en enskild e-bok är samma som i en pappersbok, och det ena inte viktigare än det andra, blir det här ihopklumpandet av 4000 e-böcker till nackdel för e-boken. Ett biblioteks bestånd, utvalt av bibliotekarierna, kan i sig vara rådgivande eftersom låntagaren får en uppfattning om vad som är viktigt och prioriterat. När det gäller

e-böckerna i dagsläget saknas den dimensionen och du kan heller inte vara säker på om det du hittade senast finns kvar. E-boksutbudet för folkbiblioteken kan ses ha formen av en fulltextdatabas där varje nedladdning kostar 20 kronor.

E-boksutlåningen har de senaste åren ökat kraftigt på biblioteken och det har lett till snabbt ökande utgifter för e-böcker på biblioteken. Modellen som utvecklades i början av 2000-talet då lånen var mycket få har visat sig innebära ekonomiska risker. Samtidigt som man på biblioteken ser positivt på e-böckerna, inte minst som en symbol för att biblioteken hänger med i utvecklingen, har man behövt begränsa

utlånen för att utgiftsposten för e-böcker inte ska bli enorm. I Västra Götalandsregionen har den här begränsningen dessutom nyss sänkts från tre till två e-böcker per låntagare och 7-dagarsperiod.

För biblioteken och låntagarna är en av fördelarna med e-boken att den är tillgänglig direkt och att man inte behöver stå i kö på de populära böckerna. Här har ju ett digitalt medium en klar fördel gentemot en fysisk, tryckt sak. Förutom att biblioteken kan spara in några exemplar av

E-boksläsare på tunnelbanan i Barcelona Foto: Andrea Hofmann

böcker det är lång kö på vittnas om att kurslitteratur är en kategori där den digitala boken är extra praktisk. Många vill läsa kursböcker samtidigt och under en begränsad period. Resten av året är det möjligt att pappersboken bara står och samlar damm och eftersom kursen bara höll på i någon månad hann bara en eller två låntagare få tag i den.

Förläggarna har föreslagit en modell där e-boken ska likna pappersboken och där låntagaren får vänta på "sin tur". Tillsammans med den karantän på nya e-böcker man infört ser det här ut som ett försök till att få användarna att bli otåliga nog för att betala fullpris och köpa e-boken. Frågan är bara vad Elibs största kundgrupp folkbiblioteken väljer att göra då? Är en sådan lösning överhuvudtaget intressant för folkbiblioteken? Ska man välja att abonnera på en databas med halvnya titlar som bara kan användas en i taget?

Som jag ser det vore ett alternativ att förlagen och Elib ser sin största kund som sin allra bästa reklam. Många människor möter e-böcker för första gången på biblioteken. På en del bibliotek finns dessutom möjligheten att låna en läsplatta så att man får prova på att ladda ner och läsa e-böcker själv. Förlagen ser biblioteken som ett hinder för ökad försäljning men borde se biblioteken som marknadsförare. I synnerhet om man räknar in all teknisk support och undervisning kring e-böcker som sker på de svenska folkbiblioteken. Hur stor hade den svenska e-boksmarknaden överhuvudtaget varit utan biblioteken

Johanna Nord

Detta verk är licensierat under Creative Commons Erkännande-Icke-kommersiell-Inga bearbetningar 2.5 Sverige licens. För att se en kopia av denna licens, besök <http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/2.5/se/> Verket har publicerats i www.globalarkivet.se.